

РЕЦЕНЗИЯ

за

Научната степен “доктор на науките”,
професионално направление 3.3. Политически науки,
докторска програма “Политология”.
Варненски свободен университет “Черноризец Храбър”,
Факултет “Международна икономика и администрация”,
Катедра “Администрация, управление и политически науки”.

Тема на дисертацията:

Политиката на насилствено преселване на народи в Казахстан:
история и съвременност

на д-р Нурболат Аскерович Абуов

Данни за дисертацията

Технически параметри: общ обем (248 с.); структура: три глави, увод, заключение, приложения (15 таблици); библиография: 230 заглавия на руски, казахски език.

Темата на дисертацията е част от цяло тематично направление в съвременната казахска историография, изучаващо историята на насилствената депортация на редица народи в сталинския съветски период, съдбата им на територията на днешен Казахстан преди и след независимостта на казахстанската република.

Културата на историческата памет от съветския период в Казахстан е силно изразена в съвременните музеи на лагерните система, политика и ежедневието във всички аспекти – Карлаг (до Караганда), и Алжир.

Изворите, използвани в изследването, са както публикувани документални сборници, така и архивни материали от ЦДА на РК, особен интерес от които представляват документите с гриф “особая папка”, най-високата степен на секретност в СССР.

Хронологическите рамки на дисертацията са с долна граница, или долен период (1936–1957) и отворена горна граница (след 1991-а досега) съвременен Казахстан след разпадането на СССР и формираната се национална политика под егидата и философията на президента Н. Назарбаев, и създадената от него Асамблея на народа на Казахстан (1995). Периодът на съветската национална политика в КазССР (1957–1991) не е засегнат, но присъства в историографската част по темата на дисертацията.

Авторът отбелязва връзката между икономическата модернизация на казахстанската съветска република и депортираните народи, чийто труд в лагерни условия се превръща в съзидателен за казахите модернизационен елемент.

Специфичен нюанс в дисертацията е представянето на всички депортирани народи в КазССР освен руснаците, които също са жертва на съветската национална политика наравно с останалите народи. Руски представител на жертвите на лагерната репресивна система, пряко свързан със съдбата на Казахстан например, е Лев Николаевич Гумилев, чиято наука и историческа фантазия възкресяват интереса към тюркските народи и казахите като важна част от тях.

Глава първа: Политиката за депортиране на народи в територията на Северен Казахстан през 1936–1945 г.

Изследвани са депортациите на немско, полско и корейско население, според различните категории/статус: “спецпереселенцы-осадники”, “административно-высланные”, “спецпереселенцы-беженцы”, “ссылнопоселенцы”, “трудопоселенцы” [с. 31–32]. Проследено е разселването им в КазССР по архивни документи от републиката от НКВД и работата им, временна или постоянна, както и заплащането според категорията. Акцентирано е върху тежкия материален бит на депортираните и на “тежката адаптация” поради климата [с. 49]. Специално внимание е отделено на депортираните северокавказки народи по време на войната. Друг казус, маркиран от дисертанта в края на главата, е изселването на българи, гърци и арменци от Крим след юни 1944 г. [с. 75].

Глава втора: Политиката на държавата спрямо депортираните народи през 1945–1957 г.

Втора глава обхваща следвоенния период до 1957 г. Депортираните поляци, украинци, арменци са колаборационисти на Германия или крайни националисти – “власовци”, “оуновци” /бандеровци/, “дашнаци” и др. Анализирана е сложната съдба на депортираните поляци от Западна Украйна, чиято категория е “бивши кулаци” [с. 84]. Правната страна на въпроса с живота на спецпреселниците е другият акцент на втора глава, както и нарушаването на чл. 127 от Конституцията на СССР [с. 101], както и на чл. 119, 120 [с. 108]. Отбелязана е съпротивата на част от спецпреселниците на атеистическата пропаганда, предимно протестантски секти при немците, както и безсилието на отдела по агитация и пропаганда на местната комунистическа власт [с. 131].

Глава трета: Историята на депортираните народи при формиране на национална политика в съвременен Казахстан

Последната глава е посветена на съвременната национална политика на Казахстан, определена от автора като “собственный проект национального строительства - казахстанскую модель межэтнического и межконфессионального согласия” [с.161], решен законодателно и институционално. Специално внимание е отделено на езиковата политика на РК, оформена още в края на съветския период със Закона за езиците в КазССР (1989 г.).

Авторът предпочита термина “полиетничен”, а не “многонационален” Казахстан, както и “рускоезично” население вместо “руснаци” [с.166]. Интересен детайл е наблюдението, че националната политика на възраждане на казахската национална култура идва отгоре, от елита, а не отдолу [с. 169–170]. Проследено е постепеното законодателно утвърждаване на казахстанската нация – гражданска, не етническа /казахска/.

Липсва анализ на проблема с адаптирането на завърналите се от Китай, Узбекистан, Иран, казахски бежанци от колективизацията, наречени “оралмани” /възвращенци/.

Научни приноси

Основен принос на дисертацията е анализът на съвременния институционален казахстански модел на национална политика на етноконфесионална толерантност, изграден на базата на отрицателния опит от съветското минало.

Публикации

Д-р Нурболат Аскерович Абуов има 12 публикации по темата на дисертацията (1 на английски, 11 на руски език, издадени в Казахстан, Русия, Полша и САЩ).

Заключение

Дисертацията на д-р Нурболат Аскерович Абуов, разработена на богат изворов материал и обзорна историографска база, отговаря на всички изисквания за професионално направление 3.3. Политически науки. Препоръчвам на уважаемото научно жури да му присъди научната степен “ДОКТОР НА НУКИТЕ”.

Рецензент:

София, 10 март 2019 г.

Проф. д-р Дарина Григорова